

Utbildningspolicy

Antagen av kongressen 2016

Inledning

Utbildningspolicyn uttrycker Sveriges Psykologförbunds syn på grundutbildningen av psykologer och på den fortsatta kompetensutvecklingen. Den syftar till att peka på de principer vi utgår ifrån och de visioner vi vill sträva mot. Den utgör vägledning för förbundets kontinuerliga arbete med utbildningsfrågor på såväl politisk som operationell nivå. Policyn ligger till grund för ett utbildningspolitiskt program där prioriterade områden och mål kontinuerligt utformas och följs upp av förbundsstyrelsen.

Utbildningspolicyn formulerar Sveriges Psykologförbunds syn på grundutbildningen av psykologer gällande utbildningens mål och innehåll, studenternas villkor samt hur utbildningen lägger grunden för yrkesutövning, kompetensutveckling och specialistutbildning för psykologer. Utbildningspolicyn ger uttryck för de förutsättningar som förbundet menar måste uppfyllas för att garantera en kvalitativt högtstående psykologprofession – idag och i morgon.

Sveriges Psykologförbunds arbete med utbildningsfrågor

Utbildning och kompetensutveckling måste ses som en sammanhållen, kontinuerlig process. För psykologprofessionens del innebär det att grundutbildning, verksamhetsförlagd utbildning, PTP och specialistutbildning måste hänga samman och syfta till att rusta psykologer till alltmer kvalificerad yrkesutövning. Psykologförbundet, som professionens företrädare, bidrar med kunskap och påverkansarbete inom samtliga dessa utbildningsmoment. Det gäller till exempel politiska beslut och förändringar som påverkar psykologers yrkesutövning, kunskap om verksamheternas behov, efterfrågan av psykologisk kunskap, psykologers arbetsvillkor och kompetensutvecklingsbehov. Psykologförbundet arbetar för att utifrån sin kunskap och tillsammans med berörda instanser skapa gynnsamma förutsättningar för en relevant och högkvalitativ psykologutbildning.

Studenterna vid psykologprogrammen bedriver genom regionala föreningar ett aktivt och betydelsefullt påverkans- och bevakningsarbete. De gör stora insatser för att på respektive studieort driva frågor av vikt och intresse för utbildningen. Detta inkluderar bland annat frågor om kvalitetssäkring och intern kvalitetskontroll. Deras arbete är av stor vikt för en högkvalitativ och livaktig grundutbildning.

Internationellt arbete

Förbundet medverkar i den nordiska samarbetskommittén för psykologförbund, SAK, för att stärka och vidareutveckla psykologprofessionen. Samarbetet innebär bland annat att följa utvecklingen av de enskilda ländernas arbete med utbildningsfrågor. Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för psykologer måste, för att fortsatt garanteras, bygga på ömsesidigt erkända utbildningsprogram. Psykologförbundet arbetar även med EuroPsy inom ramen för EFPA, för att stärka och vidareutveckla psykologprofessionen inom EU. Arbetet syftar delvis till att stärka enskilda psykologers legitimation och rörlighet inom EU, men även till att skapa en gemensam syn på och en gemensam standard för psykologutbildningen.

Utlandsutbildade psykologer

Varje år kommer psykologer till Sverige med en utländsk utbildning. I många fall har de trots sin utbildning ingen möjlighet att få svensk legitimation, till nackdel både för dem och för samhället. Detta beror huvudsakligen på avsaknad av kompletteringsmöjligheter. Psykologförbundet arbetar för att psykologer med utländsk utbildning ska ges möjligheter att komplettera sin utbildning.

Utbildningens mål och innehåll

Utbildningens mål

Examensmålen för psykologexamen behöver vara tydliga och motsvara de krav som samhället ställer på psykologisk expertis. Eftersom samhället och vår kunskap förändras, behöver examensmålen fortlöpande också revideras.

Utbildningens teoretiska innehåll

Det vetenskapsfält som utbildningen ska täcka växer snabbt. Förutsättningen för att bedriva yrket och dess inordnande i organisationer och samhället förändras ständigt. Detta innebär att nya moment fortlöpande behöver tillföras utbildningen och existerande moment belysas ur nya perspektiv, där intersektionalitet och transkulturell kompetens bör vara en central del. Vidare är det av stor vikt att utbildningen genomsyras av kunskapsutveckling, för att effektivt knyta samman akademi och profession. Utbildningen ska också ge kunskap kring vad evidensbaserad praktik innebär. Samhället kräver psykologer som är rustade att möta samhällets utmaningar och det växande behovet av kvalificerad psykologisk kunskap inom flera sektorer. Psykologens arbete påverkar förhållanden för såväl enskilda som för grupper och organisationer. Detta ställer krav på psykologens yrkesetiska medvetenhet, varför förmågan till yrkesetisk reflektion behöver integreras i alla delar av utbildningsinnehållet.

Utbildningens tillämpade innehåll

Verksamhetsförlagd utbildning

De verksamhetsförlagda och tillämpade momenten som ingår i utbildningen är en förutsättning för att studenterna skall få möjlighet att såväl uppleva som träna psykologisk teori och metod i praktisk tillämpning. Psykologförbundet anser att praktiska och färdighetstränande moment utgör en nödvändig del i utbildningen. Det är av stor vikt att dessa moment sker inom olika tillämpningsområden, som speglar den breda arbetsmarknad psykologen kan verka inom. Den verksamhetsförlagda utbildningen har stor betydelse för studentens förberedelse inför kommande yrkesutövning och utformas utifrån lärandemål i en praktikplan. En förutsättning för att erbjuda kvalitativa praktikplatser är att det finns erfarna psykologer som handledare.

Inslag som syftar till självkännedom och empatisk förmåga

I sin praktik möter psykologer ofta komplexa och utmanande situationer som ställer höga krav på ett professionellt förhållningssätt och en god förmåga till yrkesetisk reflektion. Om psykologer inte klarar detta kan konsekvenserna vara skadliga. Förbundet menar att inslag som korresponderar mot examensmål som säger att studenten ska ”visa förmåga att fortlöpande utveckla självkännedom och empatisk förmåga” bör genomsyra hela utbildningen. Gemensamt för inslag inom detta område är att de syftar till professionell utveckling genom personliga erfarenheter som senare ska praktiseras i yrkeslivet. Denna form av träning är central för att utveckla självkännedom och professionellt förhållningssätt i psykologyrket. Därav följer att Psykologförbundet verkar för att en specialistpsykolog ansvarar för dessa praktiska moment.

Examinationer

Psykologyrkets arbetsuppgifter ställer krav på psykologen att använda sin kompetens på ett flertal olika sätt. För att spegla detta bör även psykologprogrammets kurser examineras på olika sätt. För att studenter inte ska hamna efter i utbildningen är det av betydelse att kompletteringar är likställda med examinationsmomenten och erbjuds inom rimlig tid.

Utbildningens organisation och resurser

Den rådande fakultetsindelningen på våra lärosäten är inte optimal. Psykologin som vetenskap och disciplin inordnas inte självklart under någon enskild fakultet. Förbundet menar att en ökad självständighet för psykologiämnet inom ramarna för universitetens tilldelningssystem skulle vara att föredra.

Dimensionering

Sveriges psykologprogram är ett av de mest eftersökta utbildningsprogrammen vid våra universitet och antalet behöriga sökande överstiger vida antalet utbildningsplatser. Förbundet ser en ökande efterfrågan på psykologer i samhället. Förbundet anser att det är av stor vikt att värna utbildningskvaliteten på samtliga lärosäten, för att upprätthålla högkvalitativa psykologutbildningar. Den styrande principen för antalet utbildningsplatser på de olika lärosätena ska vara utbildningens kvalitet, både vad gäller teori och tillämpning. Vidare menar förbundet att en heterogen yrkeskår gynnar professionen som helhet. Därför bör psykologprogrammets antagningsförfarande främja en diversifierad studentgrupp.

Utlandsstudier

Det finns ett högt tryck från studenter och forskare på lärosätena för att möjliggöra internationellt utbyte. Studenter behöver omvärldskunskap för att rustas för globalisering och en rörlig arbetsmarknad. Utlandsstudier och internationella kontakter kan bidra till kvalitet och skapa mervärde och är därför en viktig fråga för svenska psykologprogram.

Studenternas villkor under utbildningen

Det är betydelsefullt att tillsammans uppnå en god studiemiljö för studenter och att de känner sig nöjda med sin utbildning och redo att komma ut i arbetslivet. För att nå dessa gemensamma mål gynnas utbildningen av en nära dialog mellan studenter och programansvariga, där studenters åsikter tas tillvara.

Studiemiljö

Studenter på psykologprogrammen ska erbjudas en fysisk och psykisk studiemiljö med så goda förutsättningarna för lärande som möjligt. Med tanke på utbildningens längd är det centralt att arbete med studiemiljön också uppmärksammar den psykosociala aspekten. Att på bästa sätt tillvarata de inlärningsmöjligheter de relationella aspekterna erbjuder ger vidare viktiga förutsättningar till förberedelse inför yrkeslivet.

Utbildningen och professionen

En profession kännetecknas av praktisk yrkesutövning i form av metoder och förhållningssätt baserade på vetenskaplig kunskap. Psykologin som kunskapsfält kan kortfattat beskrivas som läran om mänskliga beteenden, tankar, känslor, upplevelser och socialt samspel. Psykologin är en relativt ung vetenskap som utformats både av akademi och av klinisk praktik, från ämnen som pedagogik, filosofi, sociologi, medicin. Så småningom har psykologin utvecklats till vad den är idag: en vetenskap och ett tillämpningsområde med egen avgränsning och auktoritet. Psykologyrkets styrka och relevans bygger på en integrering av forskning och tillämpning. Yrkesutövningen är en del i ett samhälleligt och organisatoriskt sammanhang och utrustar verksamheter att fullfölja sina uppgifter och uppdrag.

Grundutbildningen har som uppgift att distribuera den kunskap som emanerar från forskarvärldens kunskapsproduktion och ge träning i den tillämpade kunskap som emanerar från de yrkesutövande individerna/verksamheterna. Sveriges Psykologförbund menar att kombinationen av den breda skolningen i kärnämnen, i forskning och akademi, samt i praktisk tillämpning, skall vara av högsta internationella klass och vara ständigt uppdaterad till den nya kunskapsbildning som tillförs psykologins område och verksamheternas ständigt förändrade behov. Det måste finnas en nationell likvärdighet i de kärnkompetenser som krävs för att utöva psykologyrket.

Grundutbildningens koppling till yrkesutövning, kompetensutveckling och specialistutbildning

Psykologprofessionen ställer krav på ett livslångt lärande vilket kräver lärandemiljö där internutbildning är en självklarhet och där intresse för forskning och utvecklingsarbete uppmuntras. Den psykologiska kunskapens tillväxt- och förändringstakt är hög. För att garantera kvalitet och kompetens hos psykologkåren är kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling efter legitimationen nödvändig.

Psykologprogrammet är en generalistutbildning på grund- och avancerad nivå. Psykologexamen följs av PTP som innebär en fortsättning på generalistutbildningen genom ett års praktisk tjänstgöring under eget yrkesansvar som psykolog. Utbildningsinslaget i PTP utgörs främst av PTP-handledningen, som både syftar till att skapa ett forum för fortsatt inläring och professionell utveckling, och att bedöma lämplighet för självständig yrkesutövning. Psykologexamen och godkänd PTP utgör grunden för ansökan om legitimation.

Specialistutbildningen är ett utbildningsprogram avsett att leda fram till behörighet som specialistpsykolog inom en snävare avgränsning av generalistutbildningens bredd. Utbildningsprogrammets kärnämne är tillämpad psykologi, baserat på aktuell psykologisk vetenskap och vedertagen yrkeserfarenhet. Utbildningsprocessen till specialistpsykolog innebär ett lärande som är kopplat till det vardagliga arbetet och ställer mycket höga krav på psykologens förmåga till reflektion, professionella förhållningssätt och etisk medvetenhet. Kombinationen av generalistutbildning och specialistutbildning ger specialisten bättre förutsättningar i yrket att hitta avgränsningar och se en större helhet i det arbete som skall utföras. I specialistpsykologens fall kan det innebära, förutom senior och fördjupad kunskap inom ett specialiserat fält, övergripande ansvar och ledningsansvar i verksamheter.

Det livslånga lärandet, både ur generell och ur specialiserad synvinkel, fortsätter för psykologen även efter erhållen specialistbehörighet.